

Ασυνόδευτοι ανήλικοι και δίκαιο προσφύγων:

Από το κανονιστικό πλαίσιο στην ευρωπαϊκή πολιτική και ελληνική πρακτική

Χριστιάνα Χ. Γκογκώνη*

Η παρούσα μελέτη αναλύει την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, δηλαδή των παιδιών κάτω των 18 ετών που βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους χωρίς τη συνοδεία των γονέων ή των νόμιμων κηδεμόνων τους, σύμφωνα και με τον ορισμό που υιοθετεί η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), στο πλαίσιο του διεθνούς, ευρωπαϊκού και ελληνικού συστήματος ασύλου, εστιάζοντας στις κανονιστικές εντάσεις που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη μεταναστευτική πολιτική. Το ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων προσφύγων αποτελεί μια πολυδιάστατη κατάσταση ευαλωτότητας, στην οποία διασταυρώνονται η παιδική ηλικία, η αναγκαστική μετακίνηση, οι διώξεις και η απουσία οικογενειακού πλαισίου προστασίας. Τα παιδιά αποτελούν σταθερά ένα σημαντικό ποσοστό του συνολικού αριθμού των ατόμων που εκτοπίζονται διεθνώς, ενώ οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αυξάνονται συστηματικά τα τελευταία χρόνια. Η τάση αυτή αντικατοπτρίζει τόσο την ποσοτική ενίσχυση των μεταναστευτικών ροών όσο και την αυξανόμενη έκθεση των παιδιών σε συνθήκες αναγκαστικής μετακίνησης χωρίς την προστασία ή τη φροντίδα ενός ενήλικα. Η μελέτη υποστηρίζει ότι το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο συγκροτούν ένα ισχυρό κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο όμως συχνά κατά την πρακτική του υπονομεύεται από τις επιχειρησιακές και πολιτικές πραγματικότητες των κρατών μελών. Η περίπτωση του Ελληνικού κράτους αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της απόστασης μεταξύ κανονιστικής οργάνωσης και εφαρμογής, αναδεικνύοντας τα θεσμικά παράδοξα και τις καθημερινές προκλήσεις που γεννιούνται. Η μελέτη καταλήγει ότι η αποτελεσματική προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων αποτελεί κρίσιμο δείκτη της ποιότητας του κράτους δικαίου και απαιτεί την επανατοποθέτηση της παιδικής ηλικίας στο κέντρο της προσφυγικής πολιτικής.

ασυνόδευτοι ανήλικοι – δίκαιο προσφύγων – διεθνής προστασία – αιτούντες άσυλο – δικαιώματα του παιδιού – ευρωπαϊκό σύστημα παιδικής προστασίας – μεταναστευτική πολιτική – ελληνική νομοθεσία ασύλου – επιτροπεία ασυνόδευτων ανηλίκων – βέλτιστο συμφέρον του παιδιού

I. Εισαγωγή

Η ανάγκη για προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων αποτελεί ένα σύνθετο πεδίο, καθώς συναντώνται και συνυπάρχουν νομικές υποχρεώσεις, πολιτικές σκοπιμότητες και πρακτικές περιορισμών. Η συνεχώς αυξανόμενη παρουσία ασυνόδευτων ανηλίκων δεν αποτελεί απλώς μια αριθμητική επιβάρυνση για τα κράτη μέλη αλλά αναδεικνύει επίσης τις εσωτερικές δυσκολίες του κρατικού πλαισίου που είναι επιφορτισμένο με την προστασία τους. Οι ανήλικοι πρόσφυγες που ταυτόχρονα είναι και ασυνόδευτοι αποτελούν την εντονότερη έκφανση της σύγχρονης προσφυγικής κρίσης, ενώ η κρατική αντιμετώπισή τους επηρεάζεται από μια διάσπαση των θεσμών, δεδομένου πως υπάγονται ταυτόχρονα τόσο στο σύστημα ασύλου όσο και στο σύστημα παιδικής προστασίας.

Τα κράτη μέλη, και ιδιαίτερα η Ελλάδα, βρέθηκαν αντιμέτωπα με ιδιαίτερα πρωτόγνωρες προκλήσεις, ενώ παράλληλα επιφορτίστηκαν με την εφαρμογή ενός πλέγματος νόμων και διαδικασιών προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα μεγάλα και συνεχώς αυξανόμενα προσφυγικά και μεταναστευτικά κύματα. Η πρωτοφανής αυτή κινητικότητα των δύο τελευταίων δεκαετιών ώθησε την Ευρωπαϊκή Ένωση, επιχειρώντας να συνδυάσει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με την επιτήρηση των συνόρων της, να δημιουργήσει ένα πολυεπίπεδο σύστημα κανόνων (ΚΕΣΑ), το οποίο καλείται να εφαρμοστεί συνεκτικά από τα κράτη μέλη σε ένα περιβάλλον με έντονες πολιτικές ασυμμετρίες και διαφοροποιήσεις.

---

* ΜΔΕ (Εμπορικό Δίκαιο, Νομική Σχολή ΔΠΘ), Δικηγόρος Παρ' Εφέταις

Η παρούσα μελέτη αναπτύσσει μια θεωρητικά προσανατολισμένη, αλλά ταυτόχρονα εμπειρικά τεκμηριωμένη ανάλυση του τρόπου με τον οποίο το διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό νομικό πλαίσιο επιχειρεί να προστατεύσει την ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα των ασυνόδευτων ανηλίκων. Επιδιώκεται να καταδειχθεί ότι η προστασία αυτή δεν εξαρτάται μόνο από τις νομοθετικές εγγυήσεις, αλλά και από τη δυνατότητα των θεσμών να αναπροσαρμόζονται και να υιοθετούν βιώσιμες λύσεις.

II. Η ιστορική και εννοιολογική συγκρότηση του προσφυγικού φαινομένου

Το προσφυγικό ζήτημα δεν αποτελεί στατικό δεδομένο, αλλά αποτέλεσμα των κοινωνικοπολιτικών εντάσεων μεταξύ κράτους, κυριαρχίας και διεθνών συγκρούσεων. Η γέννηση της έννοιας του πρόσφυγα υπήρξε καταλυτική για τη διαμόρφωση και την εξέλιξη τους διεθνούς συστήματος προστασίας. Αναμφίβολα, σε όλες τις ιστορικές περιόδους, ο πρόσφυγας αποτέλεσε το «εκτοπισμένο υποκείμενο», στο οποίο αναδεικνύονταν οι αδυναμίες ενός έθνους να προστατεύσει ή να εντάξει πληθυσμούς που βρίσκονται εκτός των ορίων του.

Στην ελληνική επικράτεια, η ιστορική εμπειρία, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων προσφυγικών ρευμάτων του 1922, δείχνει ότι η προσφυγιά αποτελεί δομικό στοιχείο της νεότερης ευρωπαϊκής ιστορίας και όχι παρέκκλιση. Κάνοντας μια σύντομη αναδρομή, διαπιστώνεται πως οι Έλληνες υπήρξαν επανειλημμένα πρόσφυγες εντός και εκτός των συνόρων, εμπειρία που λειτουργεί ως βάση για την κατανόηση του σύγχρονου προσφυγικού πλαισίου¹. Παράλληλα, η ιστορική αυτή αναδρομή αποτυπώνει ότι οι προσφυγικές μετακινήσεις πολύ συχνά συνδέονται με ευρύτερα γεωπολιτικά γεγονότα, πολιτικές και κοινωνικές εντάσεις και θεσμική αποσταθεροποίηση.

Η μεταπολεμική θεσμοθέτηση της προσφυγικής ιδιότητας με τη Σύμβαση της Γενεύης (1951) και τη δημιουργία της Ύπατης Αρμοστείας αποτέλεσε ορόσημο για την προστασία των προσφύγων². Η προσφυγική προστασία σχεδιάστηκε αρχικά ως προσωρινό μέτρο σε μια ανθρωπιστική κρίση με διεθνή περιεχόμενο άνευ προηγουμένου, ωστόσο εξελίχθηκε σε μόνιμη θεσμική υποχρέωση όλων σχεδόν των κρατών. Έτσι, η προσφυγική ιδιότητα απέκτησε πολιτικο-ανθρωπιστικό χαρακτήρα, καθώς ο πρόσφυγας δεν είναι απλώς ένας άνθρωπος που διώκεται, αλλά κάποιος που έχει απωλέσει την κρατική προστασία και αναζητεί νέα.

Οι αιτίες της προσφυγικής κινητικότητας στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον έχουν διαφοροποιηθεί καθώς, εκτός από τα κυριαρχικά και επεκτατικά κίνητρα των κρατών, έχουν προστεθεί ένοπλες συγκρούσεις, αποσταθεροποιημένα κράτη, βία συμμοριών, οικονομική κατάρρευση, κλιματική κρίση και συστημική καταπίεση³. Ωστόσο, γίνεται αντιληπτό πως για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, στις αιτίες αυτές προστίθεται ένας επιπλέον παράγοντας κινδύνου, καθώς η ανηλικότητα συνδυάζεται με απώλεια οικογενειακής προστασίας και αδυναμία αυτουπεράσπισης.

Η εννοιολογική τομή στο ζήτημα των ασυνόδευτων ανήλικων προσφύγων σήμερα έγκειται στο ότι ο ανήλικος πρόσφυγας δεν είναι μόνο αποδέκτης βίας, αλλά υποκείμενο που υποχρεώνεται σε μετακίνηση

¹. Ν. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ, σε: Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), Οι πρόσφυγες: η άφιξη και τα πρώτα μέτρα περίθαλψης, Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, Τόμος 7, 2003, σσ. 79-88.

². Σύμφωνα με το Καταστατικό του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες [Απόφαση 428 (V) της Γενικής Συνέλευσης της 14.12.1950], πρόσφυγας: «πρόσωπο που, εξαιτίας γεγονότων που συνέβησαν πριν την 1η Ιανουαρίου 1951 και δικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας ή πολιτικών απόψεων, ευρίσκεται εκτός της χώρας ιθαγενείας του, και δεν μπορεί, ή εξαιτίας αυτού του φόβου ή για άλλους λόγους εκτός από λόγους προσωπικής διευκόλυνσης δεν θέλει να τεθεί υπό την προστασία της χώρας αυτής ή που όντας ανιθαγενής και ευρισκόμενο εκτός της χώρας της συνήθους διαμονής του, δεν μπορεί ή, λόγω αυτού του φόβου ή για λόγους άλλους εκτός από την προσωπική του διευκόλυνση, δεν θέλει να επιστρέψει σε αυτήν».

³. UNITED NATIONS, Peace, dignity and equality on a healthy planet, 2024, Retrieved November 2025 from: <https://www.un.org/en/global-issues/refugees>.

υπό συνθήκες που ανατρέπουν τις βασικές σταθερές της ζωής όπως πατρίδα, οικογένεια, σχολείο, σταθερότητα⁴.

III. Το διεθνές δίκαιο και το κανονιστικό σύστημα της προστασίας

Το διεθνές δίκαιο για την προστασία των προσφύγων συγκροτεί ένα κανονιστικό πλαίσιο που διαφεύγει της απλής λογικής για κρατική κυριαρχία, θεμελιώνοντας ένα σύμπλεγμα νομοθετημάτων για άτομα τα οποία στερούνται της αποτελεσματικής προστασίας τους από τη χώρα καταγωγής τους. Αναντίρρητα, η Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης της 31ης Ιανουαρίου 1967, το οποίο τροποποίησε τη Σύμβαση του 1951, παραμένουν ο θεμέλιος λίθος του συστήματος για το καθεστώς των προσφύγων⁵. Αν και πρόκειται για κείμενα τα οποία συντάχθηκαν σε ένα αρκετά διαφορετικό ιστορικό πλαίσιο μεταναστευτικής πραγματικότητας από το σημερινό, η ερμηνεία τους και η εφαρμογή τους τις τελευταίες δεκαετίες έχει εξελιχθεί δίνοντας δυνατότητα ένταξης στις προστατευτικές τους διατάξεις νέων μορφών δίωξης και ευαλωτότητας.

Στο κέντρο των διατάξεων του διεθνούς δικαίου τοποθετείται η έννοια του «δικαιολογημένου φόβου δίωξης». Όσον αφορά τον ενήλικο πληθυσμό, η έννοια αυτή περιλαμβάνει κυρίως τον κίνδυνο που προκύπτει από την απειλή της σωματικής ακεραιότητας, την υποβολή σε βασανιστήρια και απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία ή τη μειονοτική ταυτότητα⁶. Ωστόσο, για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, ο δικαιολογημένος φόβος δίωξης αποκτά διαφορετική κανονιστική πορεία, καθώς δεν αφορά μόνο το παρελθόν, αλλά και το μέλλον, και αναζητείται πιθανή δυνατότητα του παιδιού να επιβιώσει σε συνθήκες όπου υπάρχει παντελής έλλειψη προστατευτικού πλαισίου. Στις περιπτώσεις αυτές, ο κίνδυνος μπορεί να πηγάζει από την έλλειψη οικογενειακής δομής ή δικτύου προστασίας, από τον κίνδυνο στρατολόγησης, από την έκθεση σε έμφυλη βία ή εργασιακή εκμετάλλευση ή ακόμη και από τη δομική κατάρρευση και την ύπαρξη γενικευμένης βίας στο κράτος καταγωγής⁷.

Η αρχή της μη επαναπροώθησης (non-refoulement) σύμφωνα με την οποία: *καμία χώρα δεν επιτρέπεται να απελαύνει ή να επαναπροωθεί πρόσφυγες σε εδάφη όπου η ζωή ή ελευθερία τους κινδυνεύουν εξαιτίας φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων*, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς συστήματος προστασίας των προσφύγων. Εκτός από τις διεθνείς συμβάσεις, η αρχή της μη επαναπροώθησης κατοχυρώνεται επιπλέον στο άρθρο 78 παρ. 1 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και στο ενωσιακό πλαίσιο θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτό αποτυπώνεται στα άρθρα 18 και 19 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Η ίδια αρχή επαναλαμβάνεται και στο παράγωγο δίκαιο της Ένωσης, ιδίως στη σχετική νομοθεσία για το άσυλο και στην Οδηγία Επιστροφών⁸. Η σημασία της για τα παιδιά είναι καταλυτική, διότι η επαναπροώθηση δεν συνεπάγεται μόνο κίνδυνο δίωξης, αλλά συχνά και άμεση έκθεση σε κίνδυνο και συνθήκες που παραβιάζουν τα δικαιώματα των παιδιών, όπως σωματική ακεραιότητα, πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και υγεία, επιβολή υποχρεωτικής εργασίας ή στρατολόγησης⁹.

Παράλληλα, η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (CRC) σηματοδότησε μια βαθιά μεταβολή στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η παιδική ηλικία νομικά, καθώς κατέστησε το παιδί όχι απλό

4. Z. VAGHRI / Z. TESSIER / C. WHALEN, *Refugee and Asylum-Seeking Children: Interrupted Child Development and Unfulfilled Child Rights*, Children (Basel), 2019, October 2019, σ. 2.

5. UNCHR, *The 1951 Refugee Convention and 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 2010, σ. 4.

6. EUROPEAN ASYLUM SUPPORT OFFICE (EASO), *Πρακτικός Οδηγός της EASO: αναγνώριση προσώπων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας*, 2019, σ. 16.

7. MIGRATION DATA PORTAL – *The bigger picture, Child and young migrants*, 2024, Retrieved November 2025 from: <https://www.migrationdataportal.org/themes/child-and-young-migrants>.

8. PICUM, *Non-refoulement under the EU Pact on Migration and Asylum*, 2025, Retrieved November 2025 from: <https://picum.org/blog/non-refoulement-in-the-context-of-the-eu-pact-on-migration-and-asylum/>.

9. INTERNATIONAL MIGRATION LAW UNIT, *IML Information Note on The Principle of Non-refoulement*, 2023, σ. 16.

αντικείμενο φροντίδας, αλλά αυτόνομο φορέα δικαιωμάτων. Η υπερνομοθετική κατευθυντήρια αρχή του «βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού» λειτουργεί ως βάση στις διατάξεις της παιδικής προστασίας και κριτήριο που επηρεάζει κάθε στάδιο των διαδικασιών ασύλου. Ειδικά όσον αφορά τους ασυνόδευτους ανηλίκους, η CRC επιβάλλει εξατομικευμένη αξιολόγηση με απόλυτο σεβασμό στην παιδική ηλικία, ορισμό επιτρόπου, προτεραιοποίηση των διαδικασιών, αποφυγή κάθε μορφής κράτησης, παροχή κατάλληλης στέγης και συνθηκών υποδοχής¹⁰.

IV. Θεσμικές ασυμμετρίες και κανονιστικές εντάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η δημιουργία ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος Ασύλου (ΚΕΣΑ) φιλοδοξεί να εδραιώσει ένα συνεκτικό πλαίσιο για την προστασία των προσφύγων και, ειδικότερα, των ασυνόδευτων ανηλίκων, αν και η λειτουργία του διέπεται από την απόσταση μεταξύ κανονιστικής σύλληψης και πρακτικής εφαρμογής. Σημαντικό είναι το γεγονός πως τα κράτη μέλη εξακολουθούν να διατηρούν σημαντικό περιθώριο αυτενέργειας στο κομμάτι της προσφυγικής-μεταναστευτικής πολιτικής σεβόμενα τις γεωγραφικές ανισότητες και τις διαφορετικές πολιτικές κουλτούρες, οι οποίες οδηγούν σε αποκλίσεις¹¹.

Ο Κανονισμός Δουβλίνο III αποτελεί χαρακτηριστική πηγή αυτών των αντιφάσεων, καθώς στο θεωρικό του επίπεδο επιχειρεί να καθορίσει το υπεύθυνο για την εξέταση αιτήματος ασύλου κράτος¹². Η εφαρμογή του, ωστόσο, έχει ως αποτέλεσμα να μεταφέρει το βάρος εξέτασης στα κράτη πρώτης υποδοχής, δημιουργώντας ασφυκτικές πιέσεις σε κράτη όπως π.χ. Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, που λόγω της γεωγραφικής τους θέσης αποτελούν για πολλούς πρόσφυγες τη μοναδική είσοδο προς την Ευρώπη. Ωστόσο, για τους ασυνόδευτους ανηλίκους πρόσφυγες προβλέπονται εξαιρέσεις που επιτρέπουν τη μεταφορά τους από το κράτος υποδοχής σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη όπου υπάρχουν συγγενείς τους¹³ – αν και η εφαρμογή τους συχνά καθυστερεί, λόγω γραφειοκρατίας ή δυσκολιών στην επικοινωνία μεταξύ των κρατών.

Η Οδηγία για τις Συνθήκες Υποδοχής (2013/33/ΕΕ) θεσπίζει ελάχιστα πρότυπα υποδοχής και στέγασης για όλους τους αιτούντες άσυλο στα κράτη μέλη, αλλά στην πράξη το επίπεδο παροχής υπηρεσιών παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις¹⁴. Στο πλαίσιο αυτό, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αποτελούν την ομάδα με τις μεγαλύτερες ανάγκες, αλλά και με τον μεγαλύτερο κίνδυνο να αντιμετωπίσουν ανεπαρκείς συνθήκες υποδοχής. Σημαντικές διαφορές εντοπίζονται ως προς την ποιότητα της φιλοξενίας, τα καταλύματα στέγασής τους, την πρόσβαση σε διαδικασίες ασύλου, τη νομική τους υποστήριξη, την εκπαίδευση και τη διαθεσιμότητα των επιτρόπων¹⁵.

Μια κοινοτική προσπάθεια ενίσχυσης της ενιαίας εφαρμογής του δικαίου αποτελεί η μετατροπή του ΕΑΣΟ σε ΕΥΑΑ. Η τεχνοκρατικοποίηση των διαδικασιών ασύλου στον ευρωπαϊκό χώρο με επιχειρησιακές ομάδες, οδηγίες συνεντευξέων και πρακτικά πρωτόκολλα διαχείρισης, επιδιώκει να μειώσει τις αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών¹⁶. Παρόλα αυτά, δεν λείπει η κριτική ότι η αυστηρή τυποποίηση των διαδικασιών περιορίζει σημαντικά την εξατομικευμένη κρίση, η οποία στην περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων κρίνεται αναγκαία.

¹⁰. O. SUSHCH, The principle of the «best interests of the child» in private international law, 2025, σ. 95.

¹¹. EUROPEAN ASYLUM SUPPORT OFFICE, Εισαγωγή στο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ) για τα Δικαστήρια – δικαστική ανάλυση, 2016, σ. 18.

¹². Regulation (EU) No 604/2013 of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an application for international protection lodged in one of the Member States by a third-country national or a stateless person (recast).

¹³. REFUGEE COUNCIL, The ‘Dublin’ Regulation and family unity, 2021, σ. 2.

¹⁴. T. JASUDOWICZ, Unaccompanied Minors according to Case Law of the European Committee of Social Rights, 2023, σ. 35.

¹⁵. UNICEF, Protected on Paper? An analysis of Nordic country responses to asylum-seeking children, 2018, σ. 38.

¹⁶. EUROPEAN COUNCIL ON REFUGEES AND EXILES, EASO Becomes EUAA as New Mandate Enters into Force, 2022, Retrieved November 2025 from: <https://ecre.org/easo-becomes-euaa-as-new-mandate-enters-into-force/>.

Διαφαίνεται πως η ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, ιδίως μετά το 2015, χαρακτηρίζεται από την εξωτερικοποίηση της προστασίας. Ειδικότερα, συμφωνίες όπως αυτή μεταξύ ΕΕ-Τουρκίας (2016), επιχειρήσαν να αναχαιτίσουν τις προσφυγικές ροές, προτάσσοντας την αλληλεγγύη και μεταφέροντας μερίδιο της ευθύνης σε τρίτες χώρες. Ωστόσο, η πρακτική αυτή εγείρει σοβαρά ερωτήματα ως προς τη συμβατότητά της με το διεθνές δίκαιο και το κατά πόσον συνάδει με την αρχή της μη επαναπροώθησης. Ιδιαίτερα για την περίπτωση των ασυνόδευτων ανηλίκων, η εξωτερικοποίηση ενέχει ιδιαίτερο κίνδυνο, καθώς συχνά οι τρίτες χώρες δεν προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις παιδικής προστασίας.

Ενισχύεται λοιπόν η άποψη πως η θέση των ασυνόδευτων ανηλίκων στο ΚΕΣΑ αποτελεί τομή μεταξύ παιδικής προστασίας και κρατικής διαχείρισης. Αυτό συμβαίνει διότι το σύστημα αναγνωρίζει ρητά την αυξημένη ευαλωτότητά τους, αλλά οι κανόνες των εθνικών διοικήσεων καθιστούν τη συμμόρφωση αποσπασματική. Η ασυμφωνία αυτή υπογραμμίζει πως, παρά την εναρμόνιση των κανόνων, η προστασία τελικά εξαρτάται από την πολιτική βούληση, την οικονομική δυνατότητα και τη διοικητική επάρκεια κάθε κράτους μέλους.

V. Εννοιολογική ανάλυση της ταυτότητας του ασυνόδευτου ανηλίκου: ευαλωτότητα, δικαιώματα και θεσμικές προϋποθέσεις

Η έννοια του ασυνόδευτου ανηλίκου δεν αποτελεί απλώς διοικητική υποδιαίρεση της πληθυσμιακής ομάδας των αιτούντων διεθνή προστασία, αλλά συνιστά μια πολυδιάστατη νομιμοκοινωνική κατηγορία, η οποία γεννά ένα πλήθος θεσμικών εγγυήσεων και υποχρεώσεων. Το διεθνές δίκαιο επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να υλοποιούν τις εγγυήσεις αυτές μέσω κατάλληλων διοικητικών διαδικασιών. Η υποχρέωση αυτή συχνά δοκιμάζεται σε περιβάλλοντα όπου οι θεσμοί αντιμετωπίζουν πίεση όπως συμβαίνει στα κράτη πρώτης γραμμής της Ε.Ε., αλλά παραμένει αναπόσπαστο στοιχείο της διεθνούς νομιμότητας¹⁷.

Ειδικότερα, ο ασυνόδευτος ανήλικος πρόσφυγας δεν είναι απλά ένας ηλικιακά μικρός πρόσφυγας, αλλά υποκείμενο δικαιωμάτων με διττές και διασταυρούμενες ιδιότητες:

- την παιδική ιδιότητα, και
- την προσφυγική.

Ομοίως και στη διεθνή βιβλιογραφία υπογραμμίζεται έντονα πως η ευαλωτότητα των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν πηγάζει αποκλειστικά από τη χρονική ηλικία, αλλά και από την κατάλυση των προστατευτικών θεσμών της οικογένειας και της κρατικής κοινότητας. Γίνεται αναγκαία, συνεπώς, η ενεργοποίηση κρατικών μηχανισμών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν επαρκώς οι ανάγκες των παιδιών αυτών και να προστατευθούν, καθώς η απουσία του ενήλικα φροντιστή δημιουργεί ένα θεμελιώδες κενό.

Σύμφωνα λοιπόν με τη διεθνή και την ευρωπαϊκή νομοθεσία, ως ασυνόδευτο ορίζεται οποιοδήποτε ανήλικο παιδί υποβάλλει αίτηση ασύλου και στερείται συνοδείας υπεύθυνου ενήλικα που να ασκεί κατά νόμο ή στην πράξη τη φροντίδα του. Ο ορισμός αυτός δεν αποτελεί απλώς έναν περιγραφικό χαρακτηρισμό, αλλά συνδέεται άμεσα με την αναγνώριση του ανηλίκου ως φορέα δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτό, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες έχουν δικαίωμα να συμμετέχουν οι ίδιοι ενεργά σε κάθε διαδικασία που τους αφορά όπως π.χ. διαδικασία ασύλου, να ενημερώνονται με τρόπο προσαρμοσμένο στην ηλικία και την ωριμότητά τους και να εκφράζουν ελεύθερα την άποψή τους¹⁸.

Κρίσιμο στοιχείο της εννοιολογικής ταυτότητας αποτελεί η προστασία των ασυνόδευτων παιδιών από την κράτηση. Στο ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο, η κράτηση ανηλίκων θεωρείται *de facto* ασύμβατη με την

¹⁷. UNITED NATIONS, Children's rights in 12 Countries – un Committee on Rights of the Child publishes concluding observations, 2015, Retrieved November 2025 from: <https://www.ungeneva.org/en/news-media/press-release/2015/02/childrens-rights-12-countries-un-committee-rights-child-publishes>.

¹⁸. UNITED NATIONS COMMITTEE ON THE RIGHTS OF THE CHILD, General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3 para. 1), 2013, σ. 11.

παιδική προστασία¹⁹. Η CRC και η Οδηγία 2013/33/ΕΕ συνιστούν την αποφυγή κάθε μορφής κράτησης, εκτός από εξαιρετικές και πλήρως τεκμηριωμένες περιπτώσεις και όχι σε συνθήκες που συνιστούν απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση, καθώς αντιβαίνει στο θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία. Η ελληνική νομοθεσία τα τελευταία πέντε χρόνια ακολουθεί την ίδια κατεύθυνση, αν και στο κοντινό παρελθόν έχει καταδικαστεί πολλές φορές από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για παραβιάσεις σχετικά με την κράτηση ασυνόδευτων παιδιών²⁰.

Η διαδικασία προσδιορισμού ηλικίας αποτελεί ένα από τα πλέον αμφιλεγόμενα και σύνθετα στάδια στη διαμόρφωση της ταυτότητας των ασυνόδευτων παιδιών. Παρά τα διεθνή πρότυπα που αποθαρρύνουν την ιατρική αξιολόγηση και την υιοθέτησή της ως μοναδικό εργαλείο διαπίστωσης ηλικίας, αρκετά ευρωπαϊκά κράτη εξακολουθούν να την εφαρμόζουν, ενίοτε θέτοντας σε κίνδυνο την αξιοπιστία της διαδικασίας²¹. Η ελληνική νομοθεσία αναγνωρίζει ότι η εκτίμηση ηλικίας πρέπει να βασίζεται πρωτίστως σε ιατρική και ψυχολογική αξιολόγηση του παιδιού, αλλά πρέπει πάντα να συνοδεύεται και από τη διεξαγωγή απεικονιστικών εξετάσεων (ακτινογραφία αριστερού καρπού και άκρας χειρός) για τον προσδιορισμό της οστικής ηλικίας του αιτούντος²².

Άρρηκτα συνδεδεμένη με την ταυτότητα του ασυνόδευτου παιδιού είναι και η πρόσβαση σε ποιοτική και εξατομικευμένη εκπαίδευση. Η ιδιαίτερη σημασία του δικαιώματος στην εκπαίδευση επισημαίνεται σε μια σειρά από διεθνείς συνθήκες και συμφωνίες και δεν έχει μόνο εργαλειακό χαρακτήρα, δεδομένου ότι αποτελεί δομικό στοιχείο της ψυχοκοινωνικής σταθεροποίησης και της μακροπρόθεσμης ένταξης των ανηλίκων στη χώρα υποδοχής²³. Στην ελληνική έννομη τάξη, η εκπαίδευση προβλέπεται ρητά ακόμη και πριν από την ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου, με δυνατότητα εγγραφής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, η οποία όμως ορισμένες φορές καθυστερεί να ολοκληρωθεί άμεσα, ενώ συχνά παρατηρούνται και ελλείψεις στη λειτουργία των τάξεων υποδοχής²⁴.

Τέλος, καθοριστικής σημασίας είναι η ύπαρξη και λειτουργία του ανεξάρτητου συστήματος επιτροπείας²⁵. Η επιτροπεία δεν αποτελεί μια διοικητική διαδικασία στο πεδίο της προστασίας των ασυνόδευτων παιδιών, αλλά τον βασικό θεσμό που εγγυάται τη διασφάλιση της πρόσβασης σε δικαιώματα, νομική εκπροσώπηση ενώπιον αρχών, πρόσβαση σε εκπαίδευση, αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης²⁶. Η ελληνική μεταρρύθμιση που οδήγησε στη δημιουργία του Εθνικού Συστήματος Επιτροπείας υπήρξε καθοριστική τομή για την προστασία των ανηλίκων και τον διορισμό εντεταλμένων επιτροπείας σε όλη τη χώρα.

---

¹⁹. Asylum Information Database, Detention of vulnerable applicants – France, 2025, Retrieved November 2025 from: <https://asylumineurope.org/reports/country/france/detention-asylum-seekers/legal-framework-detention/detention-vulnerable-applicants/>.

²⁰. Βλ. *Case of N.N. and others v. Greece* (Applications Nos 59319/19 and 3 others – see appended list), 2024, ECHR CASELAW.com, Inhuman living conditions for unaccompanied minors in Greek facilities. Condemnation due to degrading treatment, 2024.

²¹. R. CAMERIERE ... [et al.], An Effective Model for Estimating Age in Unaccompanied Minors under the Italian Legal System, Healthcare, 2023, Iss. 224, σ. 2.

²². YA 147627/2025 – Καθορισμός της διαδικασίας διαπίστωσης ηλικίας αιτούντων διεθνή προστασία.

²³. C. SANTINHO / O. KRYSANOVA, Conducting Research with Unaccompanied Refugee Minors within an Institutional Context: Challenges and Insights, Social Sciences, 2024, Iss. 331. σ. 2.

²⁴. GREEK COUNCIL OF REFUGEES, Children on the move in Greece, 2025, σ. 4.

²⁵. Νόμος υπ' αριθμ. 4960 ΦΕΚ Α 145/22.07.2022, Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας και Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

²⁶. UNICEF, An important step for the protection of unaccompanied minors in Greece – Presentation of Feedback Results for the National Guardianship System, 2025, Retrieved November 2025 from: <https://www.unicef.org/greece/en/press-releases/important-step-protection-unaccompanied-minors-greece>.

VI. Η ελληνική πραγματικότητα: κανονιστικές τομές και λειτουργικές αντιστάσεις

Είναι γνωστό πως η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής προσφυγικής κρίσης λόγω τόσο της γεωγραφικής της θέσης όσο και της ιδιότητάς της ως κράτος πρώτης υποδοχής. Αποτελεί το κατεξοχήν παράδειγμα όπου οι θεσμικές εγγυήσεις και φιλοδοξίες του Ευρωπαϊκού νομοθέτη συναντώνται με τις υλικές και διοικητικές ικανότητες ενός κράτους μέλους. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία, υπολογίζεται πως στην Ελλάδα το διάστημα αυτό υπάρχουν 1.800 περίπου ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά²⁷.

Το ελληνικό δίκαιο έχει εναρμονιστεί πλήρως με την ευρωπαϊκή νομοθεσία ενσωματώνοντας πλήθος ευρωπαϊκών Οδηγιών και αναπτύσσοντας ένα εκτενές νομικό πλαίσιο προστασίας (ν. 4375/2016, 4636/2019, 4939/2022), το οποίο παρέχει εγγυήσεις στους ασυνόδευτους ανήλικους σε όλα τα στάδια της διαδικασίας: από την πρώτη υποδοχή, μέχρι την εξέταση της αίτησης ασύλου και την κοινωνική ένταξη. Ωστόσο, η εφαρμογή του προϋποθέτει συνεχή επικαιροποίηση και προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των ανήλικων προσφύγων.

Η εφαρμογή των εγγυήσεων που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους συναντά σημαντικά εμπόδια που δεν σχετίζονται μόνο με τη διοικητική ακαμψία του κράτους, αλλά και με τις γεωπολιτικές εξελίξεις. Οι συνεχείς αυξήσεις των μεταναστευτικών ροών των τελευταίων ετών κατέστησαν σαφές ότι τα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης ιδίως στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου²⁸ και την Κρήτη²⁹ επηρεάζονται άμεσα από τις διακυμάνσεις των αφίξεων και δημιουργούν υπερφόρτωση. Άμεσο επακόλουθο είναι η έλλειψη επαρκών εγκαταστάσεων και προσωπικού, προσωρινές δυσλειτουργίες των υπηρεσιών ψυχοκοινωνικής στήριξης, καθυστερήσεις στην έναρξη των διαδικασιών ασύλου, ψυχολογική εξουθένωση των ανήλικων παιδιών.

Η διαδικασία ταυτοποίησης και πρώτης υποδοχής αποτελεί κρίσιμο σημείο για τους ασυνόδευτους ανήλικους. Ειδικότερα, οι ελληνικές αρχές οφείλουν, όταν εντοπίσουν έναν ασυνόδευτο ανήλικο στην επικράτεια τους, να προχωρούν άμεσα στην αξιολόγηση και καταγραφή του, στην παροχή υπηρεσιών κοινωνικοψυχολογικής υποστήριξης και την τοποθέτησή του σε κατάλληλη δομή στέγασης που ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες του. Παρότι καταβάλλεται μεγάλη προσπάθεια για την προτεραιοποίηση των αναγκών των ανήλικων παιδιών, ορισμένες φορές, δυστυχώς, οι συνθήκες μαζικής άφιξης δυσχεραίνουν την άμεση αναγνώρισή τους, οδηγώντας σε κινδύνους λανθασμένης διαχείρισής τους και φιλοξενίας ανήλικων σε χώρους που δεν πληρούν τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές³⁰.

Ιδιαίτερα σημαντικό για την προστασία των ανήλικων προσφύγων είναι επίσης και το ζήτημα της παράτυπης εισόδου στην ελληνική επικράτεια. Σύμφωνα με το ελληνικό ποινικό δίκαιο, η παράτυπη είσοδος στοιχειοθετεί ποινικό αδίκημα³¹. Ωστόσο, το ίδιο το σύστημα ασύλου αναγνωρίζει ότι η υποβολή αίτησης ασύλου αίρει τις συνέπειες της πράξης αυτής. Η δημιουργία της αντίφασης αυτής αποκαλύπτει τη δυσχέρεια που ανακύπτει ανάμεσα στην προστασία και στην αποτελεσματική επιτήρηση των συνόρων.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως ένα θετικό βήμα στην προστασία και αποϊδρυματοποίηση των ασυνόδευτων ανήλικων υπήρξε η υλοποίηση του προγράμματος Εθελοντικής Μετεγκατάστασης Ασυνόδευτων Ανήλικων, το οποίο επέτρεψε τη μετακίνηση παιδιών προς άλλα κράτη μέλη σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το EUAA, την Ύπατη Αρμοστεία, τη UNICEF και τον ΔΟΜ. Το πρόγραμμα

²⁷. HELLENIC REPUBLIC – MINISTRY OF MIGRATION AND ASYLUM, Ασυνόδευτοι Ανήλικοι – Δεδομένα Οκτωβρίου 2025, Ανακτήθηκε Νοέμβριος 2025 από: <https://migration.gov.gr/en/asynodeyta-anilika-stoicheia-oktovrioy-2025>.

²⁸. NEWMONEY, Έκθεση Frontex για Μεταναστευτικό: Αύξηση 39% στις μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα το 2024, 2024, Ανακτήθηκε Νοέμβριος 2025 από: <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/ellada/ekthesi-frontex-gia-metanastefitiko-afxisi-39-stis-metanastefitikes-roes-pros-tin-ellada-to-2024/>.

²⁹. EURONEWS, Κρήτη-Γαύδος: Ραγδαία αύξηση των μεταναστευτικών αφίξεων τα τελευταία 24ωρα, Σεπτέμβριος 2025, Ανακτήθηκε Νοέμβριος 2025 από: <https://gr.euronews.com/2025/09/14/kriti-gaudos-afxisi-metanaston>.

³⁰. ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Joint Press Release: Hundreds of unaccompanied children in Unsafe Zones: Need for an Immediate Activation of Relocation, Ανακτήθηκε Νοέμβριος 2025 από: <https://ddp.gr/en/news/2292/>.

³¹. Άρθρο 27 Ν. 5226/2025 – ΦΕΚ 154/Α/8-9-2025, Αναμόρφωση πλαισίου και διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών – Λοιπές ρυθμίσεις του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

αυτό απέδειξε ότι η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη μπορεί να λειτουργήσει στην πράξη, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει συντονισμός και επαρκής χρηματοδότηση³².

Ωστόσο, παρά την πρόοδο, παραμένουν τρεις λειτουργικές προκλήσεις:

- στελέχωση και σταθερότητα προσωπικού – οι συνεχείς εναλλαγές δυσχεραίνουν τη συνέχεια της φροντίδας και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών,
- ανισότητα μεταξύ νησιών και ενδοχώρας,
- μεταβαλλόμενο πολιτικό κλίμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το οποίο επηρεάζει άμεσα την εθνική στρατηγική.

Η ελληνική περίπτωση επιβεβαιώνει ότι η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων είναι ένα πολυπαραγοντικό ζήτημα, καθώς δεν είναι μόνο νομικό αλλά και συστημικό έργο. Απαιτεί θεσμική συνέπεια, σταθερή χρηματοδότηση, εκπαίδευση προσωπικού, αποτελεσματική επιτροπεία και βιώσιμα κέντρα φιλοξενίας. Η πρόοδος είναι εμφανής, αλλά η ευαλωτότητα του συστήματος παραμένει και υπάρχει ανάγκη ενίσχυσης³³. Ενόψει του Νέου Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, το οποίο υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση τον Ιούνιο του 2024 και εισάγει ένα συνεκτικό σύνολο κανονισμών που αντικαθιστούν ή τροποποιούν το προγενέστερο πλαίσιο του Δουβλίνου, αναμένεται να επέλθει ουσιαστική ενίσχυση του προστατευτικού πλαισίου για τα ασυνόδευτα ανήλικα³⁴.

Για την Ελλάδα, η εφαρμογή του νέου πλαισίου συνεπάγεται αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, εκσυγχρονισμό των διαδικασιών ασύλου και ενίσχυση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων που αφορούν τα παιδιά, με στόχο μια συνεκτική και παιδοκεντρική προστατευτική πολιτική.

VII. Συμπέρασμα: προς μια νέα ευρωπαϊκή ηθικοπολιτική ταυτότητα προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων

Η παρούσα μελέτη ανέδειξε ότι η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν αποτελεί απλώς μια κρατική υποχρέωση, αλλά βασικό κριτήριο αξιολόγησης της σύνδεσης και της ποιότητας του ευρωπαϊκού νομικοπολιτικού οικοδομήματος. Υπογραμμίστηκε πως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αποτελούν μια ιδιαίτερη νομική και ανθρωπιστική κατηγορία, η οποία ενσωματώνει δύο διαστάσεις ευαλωτότητας, την παιδική ηλικία, η οποία όμως συνοδεύεται από απουσία οικογενειακής προστασίας, και την προσφυγική ιδιότητα ταυτόχρονα³⁵. Συνεπώς, οι δύο αυτές διαστάσεις δημιουργούν θεσμικές αξιώσεις και ένα σύμπλεγμα ευθυνών για τα κράτη, τις ευρωπαϊκές δομές και τη διεθνή κοινότητα.

Η ανάλυση επεσήμανε το προστατευτικό πλαίσιο που παρέχει το διεθνές δίκαιο με κυρίαρχες τη Σύμβαση της Γενεύης και τη βασική αρχή της μη επαναπροώθησης, καθώς και τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, οι οποίες λειτουργούν ως θεμέλιο λίθοι ενός παιδοκεντρικού συστήματος ασύλου. Η CRC, ειδικότερα, εισήγαγε μια ουσιαστική πολιτισμική μεταβλητή καθώς το παιδί παύει πλέον να είναι αντικείμενο φροντίδας και καθίσταται αυτόνομος φορέας δικαιωμάτων. Παράλληλα, η αρχή του βέλτιστου συμφέροντος δεσμεύει τα κράτη να θεσπίζουν διαδικασίες και μηχανισμούς που στοχεύουν στην καλύτερη και μακροπρόθεσμη ευημερία του παιδιού.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το ΚΕΣΑ φιλοδοξεί να εναρμονίσει τις εθνικές πρακτικές και να ενσωματώσει κοινά πρότυπα στην αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος και στην προστασία των ασυνόδευτων παιδιών. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη βαθιές διοικητικές ασυμμετρίες μεταξύ των κρατών μελών, άνιση

³². EUROPEAN PARLIAMENT, Unaccompanied migrant children in Greece: New relocation scheme, 2020, σ. 7.

³³. ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Ensuring a Fair and Rights-Based Solidarity Mechanism under the EU Pact on Migration and Asylum Joint NGO analysis and recommendations, 2024, σ. 4.

³⁴. EUROPEAN COMMISSION, Pact on Migration and Asylum – A common EU system to manage migration, 2024, Retrieved November 2025 from: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en.

³⁵. R. CLAWSON / L. WARWICK / R. FYSON, The child protection handbook, 4th ed., 2024, σ. 201.

κατανομή των πόρων και των ευθυνών για τους αιτούντες άσυλο, ποικίλες πολιτικές προτεραιότητες και μεταβαλλόμενη διάθεση για αλληλεγγύη³⁶. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός συστήματος που, ενώ εμφανίζεται ενιαίο στο επίπεδο των κανόνων, κατακερματίζεται στο επίπεδο της εφαρμογής. Σε αυτό το θολό ενίοτε πλαίσιο επηρεάζεται και η άμεση θέση των ασυνόδευτων ανηλίκων, καθώς η προστασία τους προϋποθέτει ιδιαίτερα απαιτητική διοικητική και κοινωνική συνοχή που δεν μπορεί να υλοποιηθεί χωρίς άρρηκτα συνδεδεμένους θεσμούς, επαρκείς πόρους και συνεχή εποπτεία³⁷.

Η ελληνική περίπτωση αναδείχθηκε ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αντινομίας. Το ελληνικό νομικό πλαίσιο έχει ενσωματώσει τις ευρωπαϊκές διατάξεις και έχει διαμορφώσει ένα συνεκτικό σύστημα προστασίας, συμπεριλαμβανομένων της υποδοχής και ταυτοποίησης, της πρόσβασης στο άσυλο, της εκπαίδευσης, της επιτροπείας και της κοινωνικής ένταξης. Η Ελλάδα έχει υλοποιήσει σημαντικές θεσμικές μεταρρυθμίσεις, με κορυφαίο παράδειγμα τη συγκρότηση του Εθνικού Συστήματος Επιτροπείας, η έλλειψη του οποίου στο παρελθόν αποτέλεσε λόγο καταδίκης από το ΕΔΔΑ, το οποίο κατέκρινε και καταδίκασε την Ελλάδα για «επαναλαμβανόμενες παραβιάσεις» σε βάρος 36 ασυνόδευτων παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της μη ύπαρξης κατάλληλης νομικής επιμέλειας/κηδεμονίας³⁸.

Η ανωτέρω ανάλυση οδηγεί σε μια κρίσιμη θέση: η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων είναι περισσότερο ζήτημα πολιτικής και θεσμικής βούλησης παρά απλώς νομικής συμμόρφωσης. Ακόμη και το πληρέστερο κανονιστικό πλαίσιο παραμένει ανεπαρκές εάν δεν συνοδεύεται από επαρκείς πόρους, ποιοτικές δομές φιλοξενίας, εκπαιδευτικό προσωπικό που κατανοεί τις ανάγκες των παιδιών, συστηματική επιμόρφωση λειτουργών, σταθερό σύστημα επιτροπείας και μακροπρόθεσμες στρατηγικές ένταξης.

Η ανάγκη για ευρωπαϊκό αναπροσανατολισμό είναι πλέον προφανής. Το ΚΕΣΑ πρέπει να κινηθεί πέρα από την ελάχιστη εναρμόνιση και να επιδιώξει ουσιαστική σύγκλιση των εθνικών συστημάτων. Η ευρωπαϊκή πολιτική δεν μπορεί να στηρίζεται σε μηχανισμούς μεταβίβασης ευθύνης προς τα κράτη πρώτης εισόδου, ούτε να βασίζεται στην εξωτερικοποίηση της προστασίας με τρόπους που εγείρουν ζητήματα διεθνούς νομιμότητας. Το Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, το οποίο καλεί τα κράτη μέλη να προσαρμόσουν τις εθνικές διαδικασίες και υποδομές ώστε οι κανόνες να γίνουν πραγματικότητα έως το 2026, στοχεύει στην ανάπτυξη, ενίσχυση και βελτίωση του πλαισίου προστασίας των ασυνόδευτων ανηλίκων, μεταφέροντας σημαντικές υποχρεώσεις στα κράτη μέλη.

Η πρόκληση είναι βαθιά και συστημική. Ωστόσο, η ελληνική περίπτωση δείχνει πως η αλλαγή είναι δυνατή όταν οι θεσμοί λειτουργούν συστηματικά, όταν οι πολιτικές βασίζονται σε εμπειριστατωμένη γνώση και όταν τοποθετείται το παιδί στο επίκεντρο της διαδικασίας. Η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως διαχειριστικό βάρος, αλλά ως θεμέλιο της ευρωπαϊκής ανθρωπιστικής ταυτότητας. Με άλλα λόγια, η ποιότητα και η συνέπεια των πολιτικών προστασίας αντανακλούν το κατά πόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει πιστή στα θεμελιώδη της αξιακά θεμέλια.

---

³⁶. EUROPEAN PARLIAMENT, Solidarity in EU asylum policy, 2024, σ. 4.

³⁷. Y. MOLINERO GERBEAU / E. RODRÍGUEZ-VENTOSA HERRERA / E. BAJO MARCO, The reception and hosting of unaccompanied migrant minors in the EU: towards a unified and child-centred model, 2023, σ. 5.

³⁸. *Case of M.Y. and others v. Greece* (Applications Nos 51980/19 and 5 others – see appended list), 2025.